

Položaj specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda u međunarodnom pravu i Međunarodna organizacija rada

Rihtarić, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:396895>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Katedra za međunarodno pravo

**Položaj specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda u međunarodnom pravu i
Međunarodna organizacija rada**

Diplomski rad

Helena Rihtarić

Mentor: doc. dr. sc. Trpimir Mihael Šošić

Zagreb, 2023. godine

Izjava o izvornosti

Ja, Helena Rihtarić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Helena Rihtarić, v.r.

Sažetak :

Specijalizirane ustanove Ujedinjenih naroda su autonomne međunarodne organizacije koje rade s Ujedinjenim narodima. Sve su dovedene u odnos s UN-om putem pregovaračkih sporazuma. Imamo 15 specijaliziranih ustanova UN-a. Prva specijalizirana ustanova UN-a bila je Međunarodna organizacija rada. Ona je posvećena promicanju socijalne pravde i međunarodno priznatih ljudskih i radnih prava. Izgrađena je na uvjerenju, izraženom u Ustavu Organizacije, da se „opći i trajni mir može uspostaviti samo ako se temelji na socijalnoj pravdi”. Posebnost i jedinstvenost Međunarodne organizacije rada očituje se u načelu tripartizma što znači da delegacije poslodavaca i radnika zajedno s vladama imaju pravo glasa u oblikovanju politike i programa Organizacije. Ovaj tripartitni mehanizam je bitan po tome što je već 1919. pokazao da volja država, izražena od strane njihovih vlada, nije isključivi čimbenik u području međunarodnog prava.

Ključne riječi: Međunarodna organizacija rada, specijalizirane ustanove UN-a, međunarodno pravo, Ujedinjeni narodi, tripartizam

Summary :

UN specialized agencies are autonomous international organizations that work with the United Nations. All of them were brought into relationship with the UN through negotiated agreements. There are 15 UN specialized agencies. The first specialized agency of the UN was the International Labor Organization. It is dedicated to promoting social justice and internationally recognized human and labor rights. It was built on the belief, expressed in the Organization's Constitution, that "general and lasting peace can only be established if it is based on social justice". The uniqueness and particularity of the International Labor Organization is reflected in the principle of tripartism, which means that the delegations of employers and workers, together with governments, have the right to vote in shaping the Organization's policies and programs. This tripartite mechanism is important because it showed already in 1919 that the will of states, expressed by their governments, is not an exclusive factor in the field of international law.

Keywords: International Labor Organization, UN specialized agencies, international law, United Nations, tripartism

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. POJAM I PODJELA SPECIJALIZIRANIH USTANOVA.....	3
3. ČLANSTVO U SPECIJALIZIRANIM USTANOVAMA.....	5
4. ORGANI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA.....	6
4.1. Plenarni organi.....	6
4.2. Izvršni organi.....	7
4.3. Administrativno-tehnički organ.....	7
5. PRAVNI TEMELJ DJELOVANJA SPECIJALIZIRANIH USTANOVA.....	9
5.1. Ustavi specijaliziranih ustanova.....	9
5.2. Sporazumi o odnosima s Ujedinjenim narodima.....	10
6. USKLAĐIVANJE POLITIKE I DJELATNOSTI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA...12	
7. FINACIJE SPECIJALIZIRANIH USTANOVA.....	14
8. POVLASTICE I IMUNITETI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA, NJIHOVIH PREDSTAVNIKA I SLUŽBENIKA.....	15
9. MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA RADA KAO PRIMJER SPECIJALIZIRANE USTANOVE UJEDINJENIH NARODA.....	18
9.1. Osnivanje i stjecanje statusa specijalizirane ustanove UN-a.....	18
9.2. Članstvo.....	21
9.3. Tripartitna struktura.....	22
9.4. Organi.....	24
9.4.1. Opća konferencija (Međunarodna konferencija rada).....	24
9.4.2. Upravno vijeće.....	25
9.4.3. Međunarodni ured rada.....	26
9.5. Pravni akti Međunarodne organizacije rada.....	28
9.5.1. Konvencije i preporuke.....	28
9.5.2. Drugi pravni akti.....	31
9.6. Sustav nadzora nad primjenom konvencija i preporuka.....	32
9.6.1. Sustav izvješćivanja.....	32
9.6.2. Predstavke i pritužbe.....	34
10. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA.....	39

1. UVOD

Specijalizirane ustanove UN-a su autonomne međunarodne organizacije koje rade s Ujedinjenim narodima. Sve su dovedene u odnos s UN-om putem sporazuma. Neke su postojale prije Prvog svjetskog rata, neke su bile povezane s Ligom naroda, a neke su stvorene gotovo istodobno s UN-om. Do njihovog stvaranja nije dolazilo po unaprijed pripremljenom planu nego sazrijevanjem potreba i uvjeta za međunarodnom suradnjom u svakom pojedinom području.¹

Zadatak specijaliziranih ustanova je da promiču ciljeve Ujedinjenih naroda navedenih u članku 55. Povelje:

„a) podizanje životnog standarda, punog zaposlenja i uvjeta ekonomskog i socijalnog napretka i razvoja; b) rješavanje međunarodnih ekonomskih, socijalnih, zdravstvenih i srodnih problema, kao i međunarodnu suradnju na polju kulture i prosvjete; c) opće i stvarno poštovanje prava čovjeka i temeljnih sloboda za sve bez razlike s obzirom na rasu, spol, jezik ili vjeroispovijed.”²

Svrha i zadatci specijaliziranih ustanova prije svega su zamišljeni tako da se očuva međunarodni mir i sigurnost. Odlučujuća temeljna ideja sastojala se u pretpostavci da će se pojačanom suradnjom na tim područjima postupno smanjiti postojeći sporovi i izvori potencijalnih ratova. U tom kontekstu, uklanjanje siromaštva i socijalne nepravde shvaćeno je kao zajednički doprinos provedbi mirovnog mandata UN-a.³

Međunarodna organizacija rada jedna je od specijaliziranih ustanova UN-a. Ona je posvećena promicanju socijalne pravde i međunarodno priznatih ljudskih i radnih prava. Izgrađena je na uvjerenju, izraženom u Ustavu Organizacije, da se „opći i trajni mir može uspostaviti samo ako se temelji na socijalnoj pravdi”.⁴ Iako je mir često prekidano ratovima od 1919. kad je Organizacija

¹ Račić, O., *Odnos između Ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova*, Beograd, 1966, str. 20.

² Povelja Ujedinjenih naroda, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 15/1993, 7/1994.

³ Hüfner, K., „Specialized Agencies”, u: Volger, E. (ur.), *A Concise Encyclopedia of the United Nations*, The Hague, 2000, str. 517.

⁴ Ustav Međunarodne organizacije rada, preambula, alineja 1., engleski tekst dostupan pod: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453907:NO (14.6.2023.).

osnovana, njeni napori da zaštiti ranjive radnike, da se bori protiv nezaposlenosti i da promovira slobodu udruživanja općenito se priznaju kao doprinosi demokratizaciji i društvenoj stabilnosti.⁵

U ovom radu bavit ćemo se određivanjem pojma specijaliziranih ustanova, istražiti ćemo njihove osnovne karakteristike i objasniti njihovo povezivanje s UN-om. Posvetit ćemo se i istraživanju Međunarodne organizacije rada kao primjeru specijalizirane ustanove UN-a koja je čak i starija od samih Ujedinjenih naroda, objasniti njeno osnivanje, pitanje članstva, istražiti njenu strukturu i organe te se baviti njenim pravnim aktima i sustavom nadzora u okviru Organizacije. Cilj ovog rada je na pregledan i sistematičan način objasniti pojam i karakteristike specijaliziranih ustanova i posebno Međunarodne organizacije rada kao primjera konkretne specijalizirane ustanove kako bismo tako dobili sliku o njihovom položaju i ulozi u suvremenom međunarodnom pravu.

⁵ Charnovitz, S., „The International Labour Organization in Its Second Century“, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, sv. 4, 2000, str. 148.

2. POJAM I PODJELA SPECIJALIZIRANIH USTANOVA

Specijalizirane ustanove Ujedinjenih naroda su samostalne međunarodne organizacije koje imaju vlastite konstitutivne akte i vlastite pravne sustave. Radi se o organizacijama koje imaju svoje vlastite organe čiji se broj, naziv, sastav, djelokrug, postupak odlučivanja i svako drugo pitanje uređuje njihovim konstitutivnim aktima.⁶ Svaka specijalizirana ustanova je poseban subjekt međunarodnog prava. Sve su one univerzalne međunarodne organizacije s obzirom na članstvo i prostorno djelovanje.⁷ One imaju široki međunarodni djelokrug, pogotovo na kulturnom, prosvjetnom, ekonomskom, socijalnom i zdravstvenom polju.⁸

Tri su osnovna kriterija koja međunarodna organizacija, prema odredbi članka 57. Povelje UN-a, treba ispunjavati da bi dobila položaj specijalizirane ustanove. To su: 1) da je osnovana međunarodnim ugovorom od država, tj. da je riječ o međuvladinoj organizaciji, 2) da ima opsežne međunarodne odgovornosti u područjima navedenim u članku 57. stavku 1. Povelje UN-a, i 3) da bude povezana s UN-om suglasno članku 63. stavku 1. Povelje UN-a.⁹

Danas imamo 15 specijaliziranih ustanova:

1. Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO),
2. Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo (ICAO),
3. Međunarodni fond za poljoprivredni razvoj (IFAD),
4. Međunarodna organizacija rada (ILO),
5. Međunarodni monetarni fond (IMF),
6. Međunarodna pomorska organizacija (IMO),
7. Međunarodna unija za telekomunikacije (ITU),
8. Organizacija Ujedinjenih naroda za prosvjetu, znanost i kulturu (UNESCO),
9. Organizacija Ujedinjenih naroda za industrijski razvoj (UNIDO),
10. Svjetska organizacija za turizam (UNWTO),
11. Svjetska poštanska unija (UPU),
12. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO),
13. Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (WIPO),
14. Svjetska meteorološka organizacija (WMO),
15. Svjetska banka koju čine a) Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD), b) Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (ICSID), c) Međunarodno udruženje za razvoj (IDA),

⁶ Andrassy, J., Bakotić, B., Lapaš, D., Seršić, M., Vukas, B., *Međunarodno pravo*, 2. dio, Zagreb, 2012, str.189.

⁷ Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo*, Zagreb, 2011, str. 444.

⁸ Čl. 57. st. 1. Povelje Ujedinjenih naroda.

⁹ Račić, *op. cit.* (bilj. 1), str. 44.

d) Međunarodna financijska korporacija (IFC), e) Agencija za jamstvo mnogostranih ulaganja (MIGA).¹⁰

One se mogu podijeliti u tri osnovne grupe: 1) specijalizirane ustanove sa široko definiranim opsegom zadataka koji se tiču društvenih, kulturnih i humanitarnih pitanja poput FAO-a, ILO-a, UNESCO-a, UNIDO-a, WHO-a, 2) tehničke specijalizirane ustanove poput ICAO-a, IMO-a, ITU-a, UPU-a, WIPO-a, WMO-a i 3) monetarno-financijske specijalizirane ustanove poput IMF-a, Svjetske banke, IFAD-a.¹¹

Neke od njih su starije i od samih Ujedinjenih naroda, poput Svjetske poštanske unije i Međunarodne unije za telekomunikacije koje su postojale puno ranije nego što je osnovan UN, ali i prije osnivanja Lige naroda. Međunarodna organizacija rada je također starija od samog UN-a. Ona je osnovana zajedno s Ligom naroda.¹² Od organizacija koje danas imaju položaj specijaliziranih ustanova UN-a, samo je Međunarodna organizacija rada bila povezana s Ligom naroda. Svjetska poštanska unija, Međunarodna unija za telekomunikacije i Svjetska meteorološka organizacija nisu bile ni u kakvom formalnom odnosu s Ligom naroda.¹³

¹⁰ Vidi mrežne stranice UN-a: <https://www.un.org/en/about-us/un-system> (17.4.2023.).

¹¹ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 519.

¹² *Ibid*, str. 516.

¹³ Račić, *op. cit.* (bilj. 1), str. 27-28.

3. ČLANSTVO U SPECIJALIZIRANIM USTANOVAMA

Članstvo u specijaliziranim ustanovama se ne mora preklapati s članstvom u UN-u.¹⁴ Tako je primjerice Njemačka puno prije pristupanja UN-u bila članica svih specijaliziranih ustanova.¹⁵ Članstvo države u jednoj međunarodnoj organizaciji joj ponekad daje automatski pravo članstva u drugoj međunarodnoj organizaciji, a ponekad je članstvo u jednoj međunarodnoj organizaciji tek preduvjet za ulazak u članstvo druge međunarodne organizacije.¹⁶ Članstvo u jednoj ili više specijaliziranih ustanova ne zahtijeva nužno članstvo u UN-u, iako, obrnuto, članstvo u UN-u gotovo automatski omogućuje članstvo u nekoj od specijaliziranih ustanova (npr. u WHO-u i UNESCO-u).¹⁷

Stjecanje članstva regulirano je ustavima specijaliziranih ustanova. Neki instrumenti razlikuju izvorne članice i naknadno primljene članice, pri čemu su izvorne članice države potpisnice međunarodnog ugovora koji je ustav odnosne organizacije i koje su sudjelovale na međunarodnoj konferenciji na kojoj je on usvojen ili se radi o državama koje pripadaju drugoj organizaciji i/ili su prihvatile ustav prije određenog datuma. Ove dvije kategorije značajne su isključivo u pogledu trenutka stjecanja članstva, ali nema razlike između članova u pogledu njihovih prava i dužnosti.¹⁸

Svi ustavi specijaliziranih ustanova izričito predviđaju istupanje iz članstva (uz izuzetak WHO-a), davanjem obavijesti njezinom glavnom izvršnom direktoru ili polaganjem isprave o istupanju kod relevantnog depozitara.¹⁹ Pojediniosti se razlikuju, npr. čl. 1. st. 5. Ustava ILO-a zahtijeva obavijest o namjeri povlačenja dvije godine unaprijed. Dok npr. povlačenje iz IBRD-a stupa na snagu odmah na datum primitka obavijesti o povlačenju. Istupanje iz specijaliziranih ustanova događa se u praksi prilično često. Istaknuti slučaj bilo je istupanje SAD-a iz ILO-a 1977., ali je SAD, zajedno sa 16 od 19 država koje su ranije poduzele ovaj korak, ponovno stekao članstvo u ILO-u 1980.²⁰

¹⁴ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 190.

¹⁵ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 518.

¹⁶ Lapaš, D., *Pravo međunarodnih organizacija*, Zagreb, 2008, str. 36.

¹⁷ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 518.

¹⁸ Klein, E., „United Nations, Specialized Agencies“, u: Wolfrum, R. (ur.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, sv. X, Oxford, 2012, str. 494.

¹⁹ *Ibid.*, str. 495.

²⁰ Klein, *op.cit.* (bilj. 18), str. 495.

4. ORGANI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA

Specijalizirane ustanove u većini slučajeva dijele zajedničku organizacijsku strukturu iako u mnogim točkama postoje razlike koje proizlaze iz različitih svrha samih organizacija. Prema tome, svaka specijalizirana ustanova ima najmanje plenarni organ koji je otvoren za sve svoje članove, izvršni organ ograničenog članstva koji djeluje kao središnje izvršno tijelo i administrativno-tehnički organ koji je zadužen za svakodnevnu administraciju organizacije. Osim toga, mogu se pronaći, u različitoj mjeri, razni pomoćni organi te razna regionalna i tehnička povjerenstva.²¹

4.1. Plenarni organi

Plenarni organi su oni u čijem sazivu se nalaze sve države članice međunarodne organizacije zastupljeni svojim predstavnicima, a mogu se nalaziti i svi ostali međunarodnopravni subjekti u njezinom članstvu u slučajevima u kojima članstvo u specijaliziranoj ustanovi nije ograničeno samo na države. Sam naziv plenarnog organa određen je ustavom svake organizacije pa se prema tome razlikuje od organizacije do organizacije.²² Plenarni organ može se nazivati generalna konferencija, skupština, kongres, upravni odbor, upravno vijeće, itd. Ono je „vrhovni organ” ustanove. Ustavom svake organizacije su određene i ovlasti svakog plenarnog organa pa prema tome ono ima funkciju utvrđivanja politike i općeg programa rada organizacije, odobravanja proračuna, odlučivanja o pitanjima članstva, delegiranja ovlasti drugim tijelima i odlučivanja o preporukama i konvencijama ili sporazumima.²³ Zasjedanja se održavaju godišnje (IMF, ILO, Svjetska banka, WHO) ili svake dvije godine (FAO, UNESCO) ili u dužim intervalima (ICAO, ITU, UPU).²⁴ U plenarnim organima u pravilu vrijedi načelo jedan član jedan glas,²⁵ uz iznimku da se u financijskim ustanovama pravo glasa svake članice zasniva prema visini kvote koju je uplatila u kapital odnosno ustanove.²⁶ Iznimku od načela jedan član jedan glas, imamo i kod ILO-a o čemu ćemo u radu još detaljnije

²¹ *Ibid.*, str. 496.

²² Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 56.

²³ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 496.

²⁴ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 519.

²⁵ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 58.

²⁶ Degan, *op. cit.* (bilj. 7), str. 444.

govoriti.²⁷ U pravilu, ovisno o odredbama ustava specijalizirane ustanove, plenarni organi ne donose obvezujuće odluke, već neobvezujuće odluke u obliku preporuka i smjernica.²⁸ Delegate plenarnog organa općenito imenuju njihove vlade i oni ostaju podložni uputama svojih vlada. Veličina izaslanstva varira od jednog do pet članova. Redovito se predviđa i mogućnost određivanja zamjenskih delegata i savjetnika.²⁹

4.2. Izvršni organi

Izvršni organi su operativna tijela užeg sastava u kojima sudjeluje ograničen broj država članica organizacije. Užim sastavom je omogućeno brže djelovanje.³⁰ Izvršni organi osiguravaju stalnost rada međunarodne organizacije između zasjedanja plenarnog organa. Ustavom svake organizacije se određuje sastav tog organa pa prema tome on može biti u cijelosti izboran ili neke članice mogu imati stalna mjesta. Ustavima se također utvrđuju ovlasti izvršnih organa kao i njihov djelokrug te pravna obvezatnost akata koje ti organi donose.³¹ Izvršni organi mogu se nazivati vijeće, izvršno vijeće, odbor, izvršni odbor, upravno tijelo, upravni odbor, itd. Ono provodi upute plenarnog tijela i odgovorno je za izvršenje programa koji je usvojilo plenarno tijelo. Broj članova kreće se od najmanje 12 (IBRD) do 49 (FAO), 53 (UNIDO), 56 (ILO) i 58 (UNESCO). Članove u pravilu bira plenarni organ.³² U većini slučajeva mandat traje od tri do pet godina. Izvršni organ se sastaje najmanje jednom (WIPO) ili dva puta godišnje (UNESCO, WHO, UNWTO), a u slučaju IFAD-a onoliko često koliko poslovanje Fonda zahtijeva.³³

4.3. Administrativno-tehnički organ

Administrativno-tehnički organ je organ koji obavlja administrativne i tehničke poslove koordinacijom suradnje država članica i međunarodne organizacije glede pitanja iz njezina

²⁷ Vidi: *infra*, str. 22.

²⁸ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 58.

²⁹ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 497.

³⁰ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 189.

³¹ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 59.

³² Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 497.

³³ *Ibid.*, str. 498.

djelokruga i na taj način održava kontinuitet djelovanja organizacije. Uglavnom se naziva tajništvo ili sekretarijat.³⁴ Ono je zaduženo da obavlja sve tekuće poslove organizacije te da sakuplja i daje informacije.³⁵ Osim toga, sastavlja dnevni red zasjedanja plenarnog organa, izrađuje nacrt njezina proračuna, izvještava javnost o djelovanju organizacije, depozitar je međunarodnih ugovora sklopljenih u krilu te organizacije.³⁶ Na čelu se nalazi čelnik koji se može nazivati ravnatelj ili glavni tajnik. Bira se na minimalno tri i maksimalno šest godina, ovisno o tome što propisuje sam konstitutivni akt organizacije, uz mogućnost reizbora.³⁷ Često mu u radu pomaže jedan ili više zamjenika.³⁸

³⁴ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 62.

³⁵ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 189.

³⁶ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 62.

³⁷ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 520.

³⁸ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 498.

5. PRAVNI TEMELJ DJELOVANJA SPECIJALIZIRANIH USTANOVA

Sve specijalizirane ustanove nužno se temelje na dva pravna instrumenta, osnivačkom mnogostranom međunarodnom ugovoru (ustavu ili konstitutivnom ugovoru) i sporazumu koji povezuje pojedinu organizaciju sa sustavom UN-a. Temeljem tog sporazuma, pojedina međunarodna organizacija dobiva status specijalizirane ustanove UN-a.³⁹

5.1. Ustavi specijaliziranih ustanova

Osnova postojanja i funkcioniranja svih specijaliziranih ustanova kao zasebnih međunarodnih organizacija počiva na međunarodnom ugovoru između država. Takav ugovor ne bavi se prvenstveno pravima i dužnostima država stranaka, već regulira osnivanje, članstvo, funkcije i strukturu same organizacije. Ugovor o osnivanju vrlo je sličan državnom ustavu i zapravo se radi o nazivu koji je kao naziv osnivačkog ugovora postao poznat u praksi. Tako npr. naziv „ustav” nalazimo kod ILO-a, FAO-a, UNESCO-a, WHO-a, UPU-a, UNIDO-a, iako se koriste i drugi nazivi poput sporazum, statut i konvencija.⁴⁰

Svi ustavi sadrže odredbe o svojoj izmjeni (npr. članak 36. Ustava Međunarodne organizacije rada i članak 55. Ustava Međunarodne unije za telekomunikacije). Postupci izmjena i dopuna znatno se razlikuju, ali se može uočiti kako su sve specijalizirane ustanove složne oko bitne točke, a to je da je plenarni organ ustanove uvijek na istaknutom mjestu u procesu izmjena. Ovlast za predlaganje izmjena i dopuna imaju članovi, ali ponekad i organi ustanova. Amandmani o kojima odlučuje plenarno tijelo obično zahtijevaju dvotrećinsku većinu da bi bili valjani. Ovisno o sadržaju amandmana, samo odobrenje plenarnog organa ponekad nije dovoljno, već se tada, u zasebnom postupku, mora dobiti odobrenje država članica. Ovaj postupak obično se primjenjuje u slučajevima kada se stvaraju nove obveze za članove.⁴¹

³⁹ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 492.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 492-493.

⁴¹ *Ibid.*

Većina ustava specijaliziranih ustanova se ne bavi pitanjem rezervi. Budući da rezerve u načelu nisu u skladu s prirodom ugovora o osnivanju međunarodne organizacije, mogu se smatrati dopuštenima samo ako ih prihvati nadležni organ same organizacije.⁴² Noviji ustavi strogo isključuju svaku rezervu.⁴³

U slučaju da je neka odredba sadržana u ustavu bilo koje specijalizirane ustanove u suprotnosti s Poveljom UN-a, članica koja ima nepodudarane obveze kao članica UN-a, s jedne, i specijalizirane ustanove, s druge strane, morat će dati prednost obvezama prema Povelji. S obzirom na znatno preklapanje članstva u UN-u i specijaliziranim ustanovama, to bi imalo za posljedicu faktično, a vjerojatno i pravno, stavljanje izvan snage odnosne odredbe ustava specijaliziranih ustanova.⁴⁴ To nam potvrđuje i odredba u samoj Povelji UN-a koja glasi:

„U slučaju sukoba između obveza članova Ujedinjenih naroda na temelju ove Povelje i njihovih obaveza na temelju bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma prevladavaju njihove obveze na temelju ove Povelje”.⁴⁵

5.2. Sporazumi o odnosima s Ujedinjenim narodima

Da bi međunarodne organizacije dobile status specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, one se moraju, na temelju članka 57. Povelje UN-a, povezati s UN-om. Povezivanje se provodi formalno sporazumima koje u ime UN-a sklapa Ekonomsko i socijalno vijeće UN-a, uz potvrdu od strane Opće skupštine, a na strani međunarodnih organizacija ih sklapa njihov nadležni organ uz potvrdu plenarnog organa tih organizacija.⁴⁶

U većini slučajeva ustavi organizacija sadrže izričite odredbe koje ih obvezuju da uđu u pregovore s UN-om s ciljem sklapanja sporazuma o statusu specijalizirane ustanove. U pravilu se poštuje sljedeća procedura pri sklapanju sporazuma: Ekonomsko i socijalno vijeće usvaja rezoluciju kojom nalaže svom odboru za pregovore da uđe u pregovore s ustanovom. Zatim se nacrt sporazuma koji

⁴² Vidi: čl. 20. st. 3. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969., *Narodne novine- Međunarodni ugovori*, br. 16/1993.

⁴³ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 493.

⁴⁴ Račić, *op. cit.* (bilj. 1), str. 40-41.

⁴⁵ Čl. 103. Povelje Ujedinjenih naroda.

⁴⁶ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 179-180.

proizlazi iz takvih pregovora podnosi Ekonomskom i socijalnom vijeću na razmatranje i odobrenje. Potom se nacrt sporazuma podnosi Općoj skupštini UN-a i plenarnom tijelu ustanove i konačno stupa na snagu nakon što ga oboje odobre. Točan datum utvrđuje se u protokolu koji potpisuju glavni tajnik UN-a i odgovarajući službenik specijalizirane ustanove. Sporazum se registrira u Tajništvu UN-a i ono ga objavljuje u skladu s čl. 102. Povelje UN-a. S obzirom na njihovu pravnu prirodu, ti se sporazumi trebaju kvalificirati kao međunarodni ugovori sklopljeni između međunarodnih organizacija koje imaju status subjekata međunarodnog prava.⁴⁷

Svi sporazumi o odnosima slijede sličan obrazac iako se redosljed i točan sadržaj članaka mogu razlikovati od ustanove do ustanove. U prvom članku, UN priznaje organizaciju kao specijaliziranu ustanovu i kao odgovornu za poduzimanje radnji u skladu sa svojim ustavom. Glavni dio sporazuma bavi se pitanjem kako se može organizirati suradnja i koordinacija s UN-om. U tu svrhu, drugi članci osiguravaju uzajamno predstavljanje u odgovarajućim tijelima, konzultacije i preporuke, pravo predlaganja točaka dnevnog reda, razmjenu informacija i dokumentacije, statističke usluge, proračunske i financijske, kao i kadrovske aranžmane, administrativnu suradnju, pomoć UN-u, odnosi s drugim međunarodnim organizacijama i korištenje diplomatske putne isprave UN-a od strane službenika ustanove. Daljnji članak predviđa, ako se smatra poželjnim, provedbu sporazuma dodatnim aranžmanima koji utvrđuju glavni tajnik UN-a i čelnik administrativno-tehničkog organa odnosno specijalizirane ustanove. Ugovori su podložni izmjenama i dopunama prema dogovoru stranaka.⁴⁸

Sporazumi o odnosima daju i jednoj i drugoj strani uzajamno pravo na razmjenu materijala i dokumenata i sadrže odredbe koje se odnose na koordinaciju administrativnih i tehničkih usluga, kao i razmjenu statističkih materijala. Također je predviđena uspostava međunarodnog standarda za propise o osoblju kako bi se osigurala osnova za razmjenu osoblja.⁴⁹

⁴⁷ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 493-494.

⁴⁸ *Ibid.*, 494.

⁴⁹ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 518.

6. USKLAĐIVANJE POLITIKE I DJELATNOSTI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA

Imamo predviđene različite vidove usklađivanja politike i djelatnosti specijaliziranih ustanova i različite metode da se to postigne. To su koordinacija, preporuke, prisustvovanje na sjednicama i podnošenje izvještaja o radu, itd.⁵⁰

Na temelju članka 63. Povelje, uvjeti za koordinaciju aktivnosti specijaliziranih ustanova, prema UN-u i međusobno, utvrđeni su u gotovo standardiziranim sporazumima o odnosima. Oni, između ostalog, sadrže pravo suodlučivanja UN-a u pitanjima primanja nečlanica UN-a u specijalizirane ustanove, međusobno pravo predlaganja pitanja koja će se staviti na dnevni red i obvezu specijaliziranih ustanova da prosljede preporuke UN-a tijelima specijaliziranih ustanova nadležnih za donošenje rezolucija te pružanje potpore svim drugim tijelima UN-a u obavljanju njihovih zadaća.⁵¹

UN daje smjernice za ujednačavanje politike i djelatnosti specijaliziranih ustanova.⁵² Ujednačavanje je u nadležnosti Ekonomskog i socijalnog vijeća koje u tu namjenu daje preporuke i savjete tim organizacijama. Koordinacija između UN-a i specijaliziranih ustanova danas se povodi putem Odbora čelnih osoba (*Chief Executives Board* (CEB)) koji je najdugovječniji koordinacijski forum koji djeluje na najvišoj razini u sustavu Ujedinjenih naroda. Odbor se sastoji od 31 člana, a predsjedava mu glavni tajnik UN-a. Sastaje se dva puta godišnje. Njegova glavna odgovornost je da služi kao interni mehanizam koordinacije koji pruža strateške smjernice na visokoj razini za cijeli sustav, promiče koherentno vodstvo, zajedničku viziju i poboljšanu suradnju.⁵³ Ekonomsko i socijalno vijeće također upravlja preporuke Općoj skupštini i članovima UN-a u smislu članka 63. stavka 2. Povelje.⁵⁴

Temeljem članka 64. Povelje UN-a:

„Ekonomsko i socijalno vijeće može poduzimati prikladne mjere da dobije redovite izvještaje od specijaliziranih ustanova. Ono se može sporazumjeti s članovima Ujedinjenih

⁵⁰ Račić, *op. cit.* (bilj. 1), str. 45.

⁵¹ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 517.

⁵² Čl. 58. Povelje Ujedinjenih naroda.

⁵³ Vidi: <https://unsceb.org/about> (17.6.2023.).

⁵⁴ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 190.

naroda i sa specijaliziranim ustanovama da bi dobilo izvještaje o mjerama poduzetim radi izvršenja njegovih preporuka i preporuka Opće skupštine o predmetima koji spadaju u njegovu nadležnost. Ono može priopćavati Općoj skupštini primjedbe na te izvještaje.”

Predstavnici specijaliziranih ustanova mogu sudjelovati u radu Ekonomskog i socijalnog vijeća, međutim nemaju pravo glasa. Također mogu i predstavnici Ekonomskog i socijalnog vijeća sudjelovati u radu pojedinih specijaliziranih ustanova.⁵⁵

Osim toga, Opća skupština UN-a može ovlastiti specijalizirane ustanove da zatraže savjetodavna mišljenja Međunarodnog suda o pravnim pitanjima koja se pojave u sklopu njihova djelovanja.⁵⁶ Svi sporazumi o odnosima s UN-om, osim jednog (UPU), sadrže ovo ovlaštenje, isključujući, međutim, iz njega „pitanja koja se tiču međusobnih odnosa organizacije i Ujedinjenih naroda ili drugih specijaliziranih ustanova”. Zahtjeve za savjetodavna mišljenja Sudu može uputiti plenarno tijelo ustanove ili njezin izvršni organ na temelju ovlaštenja plenarnog tijela.⁵⁷

Specijalizirane ustanove surađuju i međusobno pa su prema tome neke od njih sklopile dvostrane sporazume u svrhu ostvarenja zajedničkih projekata, razmjene informacija, međusobnih savjetovanja te sudjelovanja predstavnika jedne u radu druge.⁵⁸

⁵⁵ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 180.

⁵⁶ Čl. 96. st. 2. Povelje Ujedinjenih naroda.

⁵⁷ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 502.

⁵⁸ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 190.

7. FINANCIJE SPECIJALIZIRANIH USTANOVA

Financijska sredstva specijaliziranih ustanova dolaze uglavnom iz tri izvora. Osnovni izvor je redovni proračun koji se sastoji, na prihodovnoj strani, prvenstveno od obveznih doprinosa država članica, koji se utvrđuje tablicom procjene koja se temelji na njihovoj ekonomskoj sposobnosti plaćanja. Maksimalno je 22,0%, minimalno je 0,001%. Zatim države članice i druge države uplaćuju dobrovoljne doprinose u posebne fondove i programe UN-a kojima se financira provedba programa i projekata specijaliziranih ustanova. Ti doprinosi navedeni su u izvanrednim proračunima specijaliziranih ustanova. Konačno, postoje još i dobrovoljni financijski doprinosi, većinom povezani s konkretnim projektima, pojedinačnih država članica specijaliziranih ustanova koji su također navedeni u njihovim izvanrednim proračunima.⁵⁹

U većini specijaliziranih ustanova financiranje se temelji na obveznim članskim doprinosima. Članovi moraju svake godine doprinositi proračunu specijaliziranih ustanova u skladu s tablicom procjene. Tablica se razlikuje od organizacije do organizacije ovisno o ukupnom članstvu. Neke tehničke specijalizirane ustanove (ITU, UPU, WIPO) uspostavile su sustav različitih razreda doprinosa za svoje članove. Razred određuje sama država članica. Druge tehničke specijalizirane ustanove (ICAO, IMO, WMO) primjenjuju mješoviti sustav gdje se doprinosi članova djelomično temelje na UN-ovoj tablici procjena, a djelomično na predmetu njihovih aktivnosti ili na vlastitoj tablici procjena. Tehničke specijalizirane ustanove imaju najbolje prihode. Monetarno-financijske ustanove ne naplaćuju obvezne članarine, već se administrativni troškovi financiraju kroz njihove prihode.⁶⁰

⁵⁹ Hüfner, *op. cit.* (bilj. 3), str. 520.

⁶⁰ *Ibid.*

8. POVLASTICE I IMUNITETI SPECIJALIZIRANIH USTANOVA, NJIHOVIH PREDSTAVNIKA I SLUŽBENIKA

Kako bi se osiguralo neovisno i učinkovito funkcioniranje međunarodnih organizacija, potrebno je dodijeliti neke privilegije i imunitete samoj organizaciji, njezinim službenicima i predstavnicima država članica koji čine njezine organe. Tako je još 1946. godine usvojena Konvencija o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda (usvojena 13. veljače 1946., stupila na snagu 17. rujna 1946.). Opća skupština UN-a odobrila je 21. studenog 1947. Konvenciju o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova koja je stupila na snagu 2. prosinca 1948.⁶¹ Povlastice i imuniteti uređuju se još i ustavima svake pojedine međunarodne organizacije, ugovorima o sjedištu (engl. *headquarter agreements*), unutarnjim pravom i pravnom praksom države sjedišta, običajnim međunarodnim pravom te općim načelima prava priznatih od civiliziranih naroda.⁶²

U međunarodnoj praksi se razlikuju četiri vrste povlastica i imuniteta međunarodnih organizacija i njihovih međunarodnih službenika. To su imunitet od jurisdikcije organa pojedine države, nepovredivost zgrada i arhiva misije međunarodne organizacije, fiskalne i monetarne povlastice i sloboda korespondencije.⁶³

Specijaliziranje ustanove, njihova imovina i sredstva uživaju imunitet od sudbenosti osim u slučaju odricanja od imuniteta.⁶⁴ Zanimljivo je primijetiti da tužbe protiv IBRD-a, IFC-a i IDA-e mogu pokrenuti privatne osobe i korporacije navedenih specijaliziranih ustanova, ali ne i države članice ili osobe koje djeluju preko državnih tijela. Ni imovina nije u potpunosti imuna jer podliježe izvršenju pravomoćnih privatnopravnih presuda. U drugim slučajevima, njihova je imovina imuna na bilo kakav oblik zahvata, bilo izvršnog, upravnog, sudskog ili zakonodavnog zahvata.⁶⁵

Također su i prostorije specijaliziranih ustanova nepovredive. Njihova imovina i sredstva uživaju imunitet od pretresa, rekvizicije, konfiskacije, izvlaštenja i bilo kakvog drugog oblika izvršnog,

⁶¹ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 504.

⁶² Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 97.

⁶³ *Ibid.*, str. 100.

⁶⁴ Čl. III. odjeljak. 4. Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, *United Nations Treaty Series*, sv. 33, 1949, dostupno pod: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2033/v33.pdf> (24.4.2023.).

⁶⁵ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 504.

upravnog, sudskog ili zakonodavnog zahvata.⁶⁶ Arhivi i uopće svi dokumenti koji pripadaju ustanovama ili ih posjeduju su također nepovredivi bez obzira gdje se nalaze.⁶⁷

Što se tiče olakšica glede komunikacija, svaka specijalizirana ustanova uživa na državnom području svake države ugovornice službene komunikacijske pogodnosti koje nisu manje povoljne od onih koje država dodjeljuje bilo kojoj drugoj vladi, uključujući i njezine diplomatske misije. Na službenu komunikaciju ne primjenjuje se nikakva cenzura.⁶⁸

Predstavnicima država članica priznaju se povlastice i imuniteti od uhićenja ili zatočenja i od zapljene njihove osobne prtljage te glede izgovorenih ili napisanih riječi ili drugih postupaka koje učine u službenom svojstvu, imunitet od svake sudbenosti, nepovredivost svih spisa i dokumenata i potpuna neovisnost u obavljanju njihovih dužnosti.⁶⁹ Međutim, sve ove privilegije i imuniteti dodijeljeni su samo radi osiguranja potpune neovisnosti u obavljanju njihovih funkcija u vezi sa specijaliziranim ustanovama, a ne za njihovu osobnu korist. Svaka članica nema samo pravo, već i dužnost odreći se imuniteta svojeg predstavnika u svakom slučaju kad bi po njezinom mišljenju imunitet ometao izvršenje pravde i kad ga se može odreći bez da šteti svrsi u koju je odobren.⁷⁰

Službenicima specijaliziranih ustanova priznaju se povlastice i imuniteti od sudbenosti glede izgovorenih ili napisanih riječi i svih čina počinjenih u službenom svojstvu. Uživaju isto oslobođenje od poreza na plaće i doplatke koje im isplaćuju specijalizirane ustanove pod istim uvjetima kao i službenici Ujedinjenih naroda. Nisu podvrgnuti, kao ni njihovi bračni drugovi i članovi obitelji o kojima skrbe, ograničenjima useljavanja i formalnostima prijavljivanja stranaca. Uživaju, kao i njihovi bračni drugovi i članovi obitelji o kojima skrbe, iste olakšice što se tiče repatrijacije u vrijeme međunarodne krize kao i službenici odgovarajućeg ranga koji pripadaju diplomatskoj misiji, itd.⁷¹ Povlastice i imuniteti odobravaju se službenicima jedino u interesu specijaliziranih ustanova, a ne radi njihove osobne koristi. Svaka specijalizirana ustanova ima pravo i dužnost odreći se imuniteta bilo kojeg službenika u svakom slučaju kad bi, po njezinu mišljenju, imunitet ometao izvršenje pravde i kad ga se može odreći bez da šteti interesima specijalizirane ustanove.⁷² Prema međunarodnom službeniku koji se ogriješi o svoje obveze prema organizaciji

⁶⁶ Čl. III. Odjeljak 5. Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda.

⁶⁷ *Ibid.*, čl. III. odjeljak 6.

⁶⁸ *Ibid.*, čl. IV. odjeljak. 12.

⁶⁹ *Ibid.*, čl. V. odjeljci. 13-14.

⁷⁰ *Ibid.*, čl. V. odjeljak 16.

⁷¹ *Ibid.* čl. VI. odjeljak 19.

⁷² *Ibid.* čl. VI. odjeljak 22.

mogu se izreći disciplinske sankcije u obliku ukora, degradacije, privremene suspenzije te opoziva s dužnosti.⁷³

Ravnatelj svake specijalizirane ustanove i njegov zamjenik imaju zajedno sa svojom obitelji iste povlastice i imunitete koje po međunarodnom pravu pripadaju diplomatskom zastupniku i njegovoj obitelji.⁷⁴ U ostalim slučajevima, međunarodni službenici uživaju zapravo samo funkcionalan imunitet, imunitet nužan za obavljanje njihovih funkcija.⁷⁵ Nema zapreka da država sjedišta na temelju jednostrane odluke ili na temelju sporazuma s međunarodnom organizacijom prizna imunitet koji je i širi od funkcionalnog. U protivnom organizacija i njeni predstavnici uživaju samo funkcionalni imunitet.⁷⁶

U slučaju zlouporabe prava dodijeljenih Konvencijom, teritorijalne vlasti mogu zahtijevati od predstavnika članova ili službenika ustanove da napuste zemlju. Ako konzultacije o navodnom zlostavljanju ne postignu zadovoljavajuće rezultate za državu ili dotičnu ustanovu, pitanje se upućuje Međunarodnom sudu, osim ako se strane ne dogovore o drugom načinu nagodbe. Savjetodavno mišljenje Suda je konačno.⁷⁷ Ustavi ustanova, s izuzetkom IBRD-a i MMF-a, ne bave se detaljnije problemom povlastica i imuniteta.⁷⁸

⁷³ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 99.

⁷⁴ Čl. VI. Odjeljak 21. Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda.

⁷⁵ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 50.

⁷⁶ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 101-102.

⁷⁷ Čl. VII., odjeljci 24-25 Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda.

⁷⁸ Klein, *op. cit.* (bilj. 18), str. 505.

9. MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA RADA KAO PRIMJER SPECIJALIZIRANE USTANOVE UJEDINJENIH NARODA

9.1. Osnivanje i stjecanje statusa specijalizirane ustanove UN-a

Još je u 19. stoljeću potekla ideja da je za poboljšanje radničkih uvjeta na nacionalnoj razini potrebna suradnja na međunarodnoj razini. Proces industrijalizacije doveo je do mizernih životnih uvjeta za radničku klasu kao što su dječji rad, predugo radno vrijeme i nezdravi radni uvjeti. Ova potreba za regulacijom dovela je do težnje za donošenjem zakona o radu. Ideju o donošenju zakona o radu posebno su razvili Robert Owen u Engleskoj i Daniel Legrand u Francuskoj. Godine 1900. osnovana je Međunarodna udruga za radno zakonodavstvo kao privatna organizacija sa sjedištem u Baselu od strane skupine znanstvenika. Zadaća Udruge bila je sakupiti i procijeniti nacionalna radna zakonodavstva. Izbijanje Prvog svjetskog rata prekinulo je rad Udruge. Tek po završetku rata i mirovnih pregovora je uspostavljanje društvenih standarda ponovno dobilo na važnosti.⁷⁹

U sklopu mirovnih pregovora je tako 1919. osnovana Međunarodna organizacija rada. Temeljne odredbe o Međunarodnoj organizaciji rada su bile sadržane u Versailleskom mirovnom sporazumu, i to u XIII. dijelu.⁸⁰ Povod za osnivanje Organizacije bila je Oktobarska revolucija koja je ukazala na potrebu poboljšanja i međunarodnopravnog uređenja položaja radnika.⁸¹

Prvi Ustav Organizacije donesen je u travnju 1919. Izradila ga je Komisija rada koja je bila ustanovljena na samoj Mirovnoj konferenciji u Versaillesu. Ustav se djelomično temeljio na iskustvima Međunarodne udruge za radno zakonodavstvo. Međunarodna organizacija rada je u početku djelovala kao neovisna organizacija u okviru Lige naroda.⁸²

Prva godišnja konferencija Organizacije sazvana je u Washingtonu u listopadu 1919. Konferencija je tada usvojila prvih šest međunarodnih konvencija o radu. Godine 1920. za sjedište odabrano je sjedište u Ženevi. U narednim godinama usvojene su mnoge konvencije i preporuke iz područja

⁷⁹ Sauer, H., „International Labour Organization“, u: Wolfrum, R. (ur.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, sv. V, Oxford, 2012, str. 810.

⁸⁰ Vidi: https://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1920/20B09_18_engl.pdf (15.5.2023.).

⁸¹ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 193.

⁸² Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 192.

radnog prava. Nakon ove prve faze uslijedilo je razdoblje napetosti uzrokovano Velikom depresijom, svjetskom gospodarskom krizom i nadolazećim ratom. Ipak je tijekom Drugog svjetskog rata oblikovan budući program Organizacije,⁸³ i za to vrijeme je Međunarodni ured rada bio premješten u Montreal.⁸⁴

Godine 1944. na zasjedanju Međunarodne konferencije rada u Philadelphiji usvojena je važna Deklaracija o ciljevima i svrsi Međunarodne organizacije rada (Philadelphijska deklaracija) čime su preoblikovani ciljevi i buduća uloga Organizacije u poslijeratnom razdoblju.⁸⁵ Philadelphijska deklaracija je kasnije uključena u Ustav Organizacije i ona je potvrdila da „sva ljudska bića, bez obzira na rasu, vjeru ili spol, imaju pravo slijediti i svoje materijalno blagostanje i svoj duhovni razvoj u uvjetima slobode i dostojanstva, ekonomsku sigurnost i jednake mogućnosti”.⁸⁶ Naime, tada je izrađen i novi Ustav Organizacije.⁸⁷

Međunarodna organizacija rada je 1946. postala prva specijalizirana ustanova Ujedinjenih naroda.⁸⁸ Sporazum između Ujedinjenih naroda i Međunarodne organizacije rada odobren je zaključkom Opće skupštine UN-a 14. prosinca 1946., a na strani ILO-a od strane Opće konferencije. Potom su glavni tajnik UN-a i ravnatelj Međunarodnog ureda rada 19. prosinca 1946. potpisali zapisnik kojim se utvrđuje povezivanje dviju organizacija.⁸⁹ U članku I. Sporazuma između Ujedinjenih naroda i Međunarodne organizacije rada navodi se da Ujedinjeni narodi priznaju Međunarodnu organizaciju rada kao specijaliziranu ustanovu.⁹⁰ Članak II. Sporazuma bavi se uzajamnim zastupanjem i propisuje da će predstavnici UN-a biti pozvani da prisustvuju sastancima Međunarodne konferencije rada i njezinih odbora te da prisustvuju drugim općim, regionalnim ili posebnim sastancima koje saziva ILO, kao i sastancima Upravnog vijeća i njegovih odbora. Predstavnici UN-a će sudjelovati u raspravama navedenih tijela, ali bez prava glasa. Također se propisuje da će predstavnici ILO-a biti pozvani da prisustvuju sastancima Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a i njegovih povjerenstava i odbora te da će sudjelovati u raspravama tih tijela o točkama dnevnog reda u kojima je ILO naznačio da ima interesa, ali bez prava glasa. Osim toga, propisuje se da će

⁸³ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 811.

⁸⁴ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 192.

⁸⁵ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 811.

⁸⁶ Ustav Međunarodne organizacije rada, aneks: toč. 2.(a) Philadelphijske deklaracije.

⁸⁷ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 192.

⁸⁸ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 811.

⁸⁹ Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 192.

⁹⁰ Engleski tekst Sporazuma u: International Labour Office, *Official Bulletin*, sv. 29, br. 6, 1946, dostupno na: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---jur/documents/genericdocument/wcms_433792.pdf (25.6.2023.).

predstavnicima ILO-a prisustvovati sastancima Opće skupštine UN-a i njenih glavnih obora te sastancima Starateljskog vijeća.⁹¹

Druge bliske veze između UN-a i ILO-a stvaraju se člankom III. Sporazuma koji propisuje da Upravno vijeće ILO-a uključuje na svoj dnevni red točke koje mu predloži UN, a da s druge strane Ekonomsko i socijalno vijeće i njegova povjerenstva te Starateljsko vijeće na svoj dnevni red uključuju točke koje predlaže ILO.⁹² ILO se složio da će podnositi svojim odgovarajućim tijelima sve formalne preporuke koje mu Opća skupština ili Ekonomsko i socijalno vijeće mogu dati te je potvrdio svoju namjeru suradnje u svim daljnjim mjerama koje bi mogle biti potrebne za učinkovitu koordinaciju između specijaliziranih ustanova i UN-a.⁹³

Sporazum predviđa najpotpuniju i najbržu razmjenu informacija i dokumenata između UN-a i ILO-a. ILO pristaje podnositi izvješća UN-u o svojim aktivnostima.⁹⁴ Člankom IX. Sporazuma uređeni su odnosi ILO-a s Međunarodnim sudom. Opća skupština ovlašćuje ILO da traži savjetodavna mišljenja Međunarodnog suda u vezi pravnih pitanja koja se pojave u okviru njegovog djelokruga, osim pitanja koja se tiču međusobnog odnosa između ILO-a i UN-a ili drugih specijaliziranih ustanova.⁹⁵ O podnošenju zahtjeva za savjetodavnim mišljenjem Suda, ILO mora obavijestiti Ekonomsko i socijalno vijeće.⁹⁶

Poslijeratno razdoblje obilježeno je velikim porastom članstva u ILO-u nakon stjecanja neovisnosti bivših kolonijalnih područja.⁹⁷ Tijekom dekolonizacije 50-ih i 60-ih godina 20. stoljeća, tehnička suradnja sa zemljama u razvoju postala je važna aktivnost Organizacije u kojoj surađuje s drugim tijelima sustava UN-a. Najviše surađuje s Razvojnim programom Ujedinjenih naroda (UNDP-om), i to u provođenju projekata razvojne pomoći s ciljem, na primjer, uspostave odjela za zdravlje i sigurnost na radu, sustava socijalnog osiguranja ili programa obrazovanja radnika.⁹⁸

Godine 1969. Međunarodna organizacija rada je dobila Nobelovu nagradu „za stvaranje međunarodnog zakonodavstva koje osigurava određene norme uvjeta rada u svakoj zemlji”.⁹⁹

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*, čl. IV.

⁹⁴ *Ibid.*, čl. V.

⁹⁵ *Ibid.*, čl. IX. st. 2.

⁹⁶ *Ibid.*, čl. IX. st. 4.

⁹⁷ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 811.

⁹⁸ Jetzlsperger, C., „ILO- International Labour Organization”, u: Volger, E. (ur.), *A Concise Encyclopedia of the United Nations*, The Hague, 2000, str. 299.

⁹⁹ Vidi: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1969/labour/facts/> (5.5.2023.).

9.2. Članstvo

Pitanje članstva u Međunarodnoj organizaciji rada uređeno je Ustavom Organizacije. Ustavom je propisano da su članice Organizacije sve države koje su bile članice Organizacije na dan 1. studenog 1945. Osim toga, svaka država članica UN-a može postati članicom Organizacije davanjem priopćenja ravnatelju Međunarodnog ureda rada da prihvaća obveze iz Ustava Organizacije. Druge države mogu pristupiti na isti način, no pod uvjetom da Opća konferencija odobri pristupanje dvotrećinskom većinom prisutnih delegata. Povlačenje iz Organizacije je moguće dvije godine nakon davanja obavijesti o toj namjeri. Međutim to ne utječe na daljnju valjanost konvencija Organizacije koje su bile ratificiran prije. Prije istupanja je potrebno ispuniti sve članske obaveze. Moguće je i ponovno pristupanje pod istim uvjetima prijema kao i pri prvom pristupanju.¹⁰⁰ Međunarodna organizacija rada danas ima 187 država članica.¹⁰¹

Iako je članstvo ograničeno samo na države, Organizacija ipak surađuje i s ostalima međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama što uključuje i potencijalno sudjelovanje tih organizacija, ali bez prava glasa, u raspravama Organizacije. Međunarodna organizacija rada je prva specijalizirana ustanova UN-a koja je uspostavila odnose s međunarodnim nevladinim organizacijama.¹⁰² Na temelju članka 12. stavka 3. Ustava predviđena je mogućnost da Organizacija poduzme prikladne mjere za konzultacije s međunarodnim nevladinim organizacijama, što uključuje i međunarodne organizacije poslodavaca, radnika, poljoprivrednika i kooperanata. Postoje dvije kategorije međunarodnih nevladinih organizacija koje mogu uspostaviti odnose s Organizacijom na osnovu članka 12. Ustava. U prvu kategoriju ulaze organizacije koje imaju bitan interes u velikom broju različitih aktivnosti Organizacije i s kojom Organizacija odluči uspostaviti savjetodavne odnose i one imaju savjetodavan status. U drugoj kategoriji se nalaze organizacije s posebnim interesom u nekom određenom području rada Organizacije i one su unose u Listu.¹⁰³

¹⁰⁰ Poglavlje 1. čl. 1. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁰¹ Vidi: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm> (25.4.2023.).

¹⁰² Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 196.

¹⁰³ *Ibid.*

9.3. Tripartitna struktura

Posebnost i jedinstvenost Međunarodne organizacije rada očituje se u načelu tripartizma što znači da delegacije poslodavaca i radnika zajedno s vladama imaju pravo glasa u oblikovanju politike i programa Organizacije.¹⁰⁴ Naime, delegacije država članica ne sastoje se samo od predstavnika vlada, već i predstavnika radnika i poslodavaca. Omjer 2:1:1 osigurava da predstavnici vlade ne mogu biti nadglasani.¹⁰⁵ Ovaj tripartitni mehanizam je bitan po tome što je već 1919. pokazao da volja država, izražena od strane njihovih vlada, nije isključivi čimbenik u području međunarodnog prava. Poslodavci i radnici imaju značajan utjecaj na proces donošenja odluka Organizacije. Oni su, zajedno s predstavnicima vlada, članovi i Opće konferencije i Upravnog vijeća, tijela u kojima se donose najvažnije odluke u Organizaciji.¹⁰⁶

Organizacija pokušava potaknuti tripartizam i unutar država članica promicanjem socijalnog dijaloga koji uključuje sindikate i poslodavce u formuliranju i provođenju nacionalne socijalne politike. S druge strane, u povijesti Organizacije tripartizam je stalno iznova uzrokovao probleme jer čini donošenje odluka manje brzim i učinkovitijim.¹⁰⁷ Ipak, tripartitni sustav koji je dio Ustava Organizacije je provjeren vremenom i pokazao se čvrstim temeljem za dobro funkcioniranje mnogih važnih organa ove organizacije na međunarodnoj razini. Stvaranje tripartizma bio je vrijedan doprinos protiv tadašnjih stajališta da su samo i isključivo države subjekti međunarodnog prava. Konvencija br. 144 i Preporuka br. 152 Međunarodne organizacije rada o tripartitnim konzultacijama za promicanje provedbe međunarodnih standarda rada su bile značajne promjene u svijetu međunarodnog prava. I Konvencija i Preporuka osiguravaju u državama članicama Organizacije iste vrste konzultacija i postupaka između predstavnika vlada, poslodavaca i radnika po kojima Organizacija djeluje na međunarodnoj razini. Ti su instrumenti institucionalizirali tripartizam i na nacionalnoj razini.¹⁰⁸

Tripartitno predstavljanje Organizacije je jedinstveno i mogu se izvući mnoge zanimljive pouke iz toga koje bi otvorile zanimljiva pitanja vezana uz cijeli sustav međunarodnog prava, kao što je odnos između suvereniteta država članica i uloge i statusa nevladinih organizacija, odnos između

¹⁰⁴ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 812.

¹⁰⁵ Jetzlsperger, *op. cit.* (bilj. 98), str. 299.

¹⁰⁶ Wermers, S. E., „New Dimensions to Tripartism in the International Labour Organization“, *Netherlands International Law Review*, sv. 24, 1977, str. 323.

¹⁰⁷ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 812.

¹⁰⁸ Wermers, *op. cit.* (bilj. 106), str. 334.

načela suverene jednakosti i tripartitnog predstavljanja u Organizaciji te osnova privilegija i imuniteta koje uživaju nevladini predstavnici.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Yokota, Y., „The Role of the Committee of Experts in the ILO's Supervisory Mechanism: Reflections on Ten Years' Experience as a Member“, u: u: Wolfrum, R., Seršić, M., Šošić, T. M. (ur.), *Contemporary Developments in International Law – Essays in Honour of Budislav Vukas*, Leiden, 2016, str. 669.

9.4. Organi

Međunarodna organizacija rada ima tri glavna organa. To su Opća konferencija, Upravno vijeće i Međunarodni ured rada.¹¹⁰ Osim toga, postoje regionalni savjetodavni odbori, regionalne konferencije i industrijski odbori koji se bave problemima rada u određenim sektorima. Nekoliko institucija je povezano s Organizacijom, npr. Međunarodni institut za studije rada u Ženevi, Međunarodni centar za obuku u Torinu i Međunarodno udruženje socijalne sigurnosti. Upravni sud Organizacije, nasljednik Upravnog suda Lige naroda, sasluša pritužbe sadašnjih i bivših dužnosnika Međunarodnog ureda rada i drugih međunarodnih organizacija koje su priznale njegovu nadležnost.¹¹¹ U sklopu Organizacije djeluje i Odbor stručnjaka koji je zadužen za ispitivanje izvješća država članica u pogledu primjene ratificiranih konvencija i preporuka. Člankom 27. Ustava je predviđena mogućnost formiranja istražnog povjerenstva nadležnog za ispitivanje pritužbi zbog nepoštovanja odredbi konvencija kojem su države članice dužne dati sve potrebne podatke vezane uz sadržaj pritužbe.¹¹² U ovom poglavlju ćemo se baviti samo glavnim organima Organizacije. Kasnije ćemo detaljnije obrađivati Odbor stručnjaka i istražna povjerenstva.¹¹³

9.4.1. Opća konferencija (Međunarodna konferencija rada)

Opća konferencija je plenarni organ Međunarodne organizacije rada. Naziva se još i Međunarodna konferencija rada.¹¹⁴ Ona donosi program i proračun Organizacije, bira Upravno vijeće i općenito služi kao forum za raspravu o ključnim socijalnim i radnim pitanjima. Usvaja konvencije i preporuke o materijalnom radnom pravu te rezolucije i deklaracije o općoj politici organizacije.¹¹⁵ Odluke donosi u pravilu većinom glasova, ako se za neka pitanja ne traži dvotrećinska većina glasova.¹¹⁶ Sastanci Opće konferencije održavaju se prema potrebi, a najmanje jednom godišnje.¹¹⁷

¹¹⁰ Čl. 2. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹¹¹ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 812.

¹¹² Andrassy i dr., *op. cit.* (bilj. 6), str. 194.

¹¹³ Vidi: *infra*, str. 34-37.

¹¹⁴ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 194.

¹¹⁵ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 812.

¹¹⁶ Čl. 17. st. 2. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹¹⁷ *Ibid.*, čl. 3. st. 1.

Sastoji se od četiri predstavnika svake od članica, od kojih su dvojica delegati vlade te po jedan delegat koji predstavlja poslodavce i i jedan delegat koji predstavlja radnike svake od članice.¹¹⁸ Osim toga, svaki delegat može imati i savjetnike. Njih ne smije biti više od dva za svaku točku dnevnog reda sastanka.¹¹⁹ Savjetnici ne smiju govoriti osim na zahtjev delegata u čijoj su pratnji i uz posebno ovlaštenje predsjednika Konferencije te ne mogu glasovati. Delegat može putem pisane obavijesti upućene predsjedniku Konferencije imenovati jednog od svojih savjetnika da djeluje kao njegov zamjenik, a savjetnik će, dok obnaša tu dužnost, moći govoriti i glasovati.¹²⁰ Postoji obaveza da u slučajevima kada se raspravlja o pitanjima koja se tiču žena barem jedan od savjetnika bude žena.¹²¹ Svaki delegat ima ista prava i svi se mogu slobodno izjasniti i glasovati kako žele. Tako se događa da izaslanici radnika i poslodavaca ponekad glasaju protiv predstavnika vlade svoje države ili jedni protiv drugih. Ta različitost gledišta, međutim, ne sprječava da se odluke donose velikom većinom ili u nekim slučajevima čak jednoglasno.¹²² Opća se konferencija sastaje u Ženevi u pravilu svake godine u lipnju.¹²³

9.4.2. Upravno vijeće

Upravno vijeće je izvršno tijelo Međunarodne organizacije rada. Sastaje se tri puta godišnje, u ožujku, lipnju i studenom. Donosi odluke o politici Organizacije, odlučuje o dnevnom redu Opće konferencije, usvaja nacrt programa i proračuna Organizacije za podnošenje Konferenciji.¹²⁴ Uz to, Upravno vijeće bira ravnatelja Međunarodnog ureda rada.¹²⁵

Sastoji se od 56 delegata koji se biraju na mandat od tri godine. Sastoji se od 28 predstavnika vlade, 14 predstavnika poslodavaca i 14 predstavnika radnika.¹²⁶ Imamo i 66 zamjenika članova (28 vlada, 19 poslodavaca i 19 radnika).¹²⁷ Zamjenici članova uživaju ista prava kao i redovni članovi, osim prava glasa i prava podnijeti rezolucije, amandmane i prijedloge. U slučaju odsutnosti redovnog

¹¹⁸ *Ibid.*, čl. 3. st. 1.

¹¹⁹ *Ibid.*, čl. 3. st. 2.

¹²⁰ *Ibid.*, čl. 3. st. 6. i 7.

¹²¹ *Ibid.*, čl. 3. st. 2.

¹²² Vidi: <https://www.ilo.org/ilc/AbouttheILC/lang--en/index.htm> (4.5.2023.).

¹²³ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 812.

¹²⁴ Vidi: <https://www.ilo.org/gb/about-governing-body/lang--en/index.htm> (4.5.2023.).

¹²⁵ Čl. 8. st. 1. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹²⁶ *Ibid.*, čl. 7. st. 1. i 5.

¹²⁷ Vidi: <https://www.ilo.org/gb/about-governing-body/lang--en/index.htm> (4.5.2023.).

člana ili zamjenika može ga zamijeniti osoba koja ga zamjenjuje i tada uživa sva prava redovnog člana. Broj osoba koje prate redovne ili zamjenske članove vlade na sjednice Upravnog vijeća, bilo kao zamjene ili savjetnici, obično ne bi trebale prelaziti 15.¹²⁸ Od 28 predstavnika vlada, 10 imenuju članice od najveće industrijske važnosti (Brazil, Kina, Francuska, Njemačka, Indija, Italija, Japan, Ruska Federacija, Ujedinjena Kraljevina i Sjedinjene Države),¹²⁹ a 18 imenuju članice koje su u tu svrhu odabrali vladini delegati na Općoj konferenciji, isključujući delegate 10 gore navedenih članica.¹³⁰ Predstavnike poslodavca, odnosno predstavnike radnika biraju delegati poslodavaca, odnosno delegati radnika na Općoj konferenciji.¹³¹ Upravno vijeće bira svog predsjednika i dva potpredsjednika. Oni se biraju iz redova članova Upravnog vijeća, s tim da jedan mora biti predstavnik vlade, jedan poslodavaca, a jedan radnika.¹³²

9.4.3. Međunarodni ured rada

Međunarodni ured rada je administrativno-tehnički organ Međunarodne organizacije rada. Sjedište mu je u Ženevi.¹³³ Na čelu Međunarodnog ureda rada nalazi se ravnatelj, kojeg imenuje Upravno vijeće i koji je odgovoran za učinkovito vođenje Ureda. Ravnatelj ili njegov zamjenik sudjeluju na svim sastancima Upravnog vijeća.¹³⁴ Ravnatelj imenuje osoblje Ureda prema propisima koje je odobrilo Upravno vijeće. U mjeri u kojoj je to moguće, uzimajući u obzir učinkovitost rada Ureda, ravnatelj imenuje osoblje Ureda pritom pazeći na što širu geografsku zastupljenost i ravnomjernu spolnu zastupljenost.¹³⁵

Odgovornosti ravnatelja i osoblja isključivo su međunarodnog karaktera. U obavljanju svojih dužnosti, ravnatelj i osoblje ne traže niti primaju upute od bilo koje vlade ili bilo koje druge vlasti izvan Organizacije. Oni se trebaju suzdržavati od svake radnje koja bi se mogla odraziti na njihov položaj međunarodnih dužnosnika odgovornih samo Organizaciji.¹³⁶

¹²⁸ International Labour Organization, *The ILO Governing Body at a glance*, str. 4, dostupno na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_867123.pdf (4.5.2023.).

¹²⁹ Vidi: <https://www.ilo.org/gb/about-governing-body/lang--en/index.htm> (4.5.2023.).

¹³⁰ Čl. 7. st. 2., Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹³¹ *Ibid.*, čl. 7. st. 4.

¹³² *Ibid.*, čl. 7. st. 7.

¹³³ Lapaš, *op. cit.* (bilj. 16), str. 194.

¹³⁴ Čl. 8. st. 1. i 2. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹³⁵ *Ibid.*, čl. 9. st. 1-3.

¹³⁶ *Ibid.*, čl. 9. st. 4.

Funkcije Međunarodnog ureda rada uključuju prikupljanje i distribuciju informacija o svim temama koje se odnose na međunarodnu prilagodbu uvjeta industrijskog života i rada, a posebno ispitivanje tema koje se predlaže iznijeti pred Opću konferenciju s ciljem sklapanje međunarodnih konvencija i provođenje takvih posebnih istraga koje može narediti Opća Konferencija ili Upravno vijeće¹³⁷. Osim toga, Ured priprema dokumente o različitim točkama dnevnog reda za sastanke Opće konferencije, pomaže vladama na njihov zahtjev u donošenju zakona i propisa u skladu sa standardima Organizacije, provodi odluke drugih organa, nadzire primjenu konvencija, priprema studije i izvješća za Opću konferenciju i Upravno vijeće.¹³⁸

Ured zapošljava oko 2700 službenika iz više od 150 država u svom sjedištu u Ženevi i u oko 40 terenskih ureda diljem svijeta. Među tim službenicima, njih 900 radi u programima i projektima tehničke suradnje.¹³⁹

¹³⁷ *Ibid.*, čl. 10. st. 1.

¹³⁸ *Ibid.*, čl. 10. st. 2.

¹³⁹ Vidi: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/who-we-are/international-labour-office/lang--en/index.htm> (20.6.2023.).

9.5. Pravni akti Međunarodne organizacije rada

9.5.1. Konvencije i preporuke

Kroz njenu povijest, glavna djelatnost Međunarodne organizacije rada bila je regulatorne naravi. Konvencije i preporuke bi trebale, prema zamislima njenih utemeljitelja, tvoriti međunarodni kodeks rada.¹⁴⁰ Dok preporuke nude neobvezujući okvir za nacionalno zakonodavstvo, konvencije (riječ je o mnogostranim međunarodnim ugovorima) su pravno obvezujuće za sve države članice koje su ih ratificirale.¹⁴¹ Organizacija je usvojila niz važnih konvencija koje se tiču pitanja kao što su zabrana prisilnog rada, sloboda udruživanja, sprječavanje diskriminacije i jednakost plaćanja. Prvotno je primarni cilj bio jamčiti sigurne radne uvjete. Općenitija pitanja socijalne sigurnosti ubrzo su dodana spektru područja rada Organizacije. Za središnje odredbe nekih od konvencija može se smatrati da su postale dijelom međunarodnog običajnog prava i time su dobile univerzalnu primjenjivost.¹⁴²

Ustavom Organizacije predviđena su dva normativna instrumenta, konvencije i preporuke,¹⁴³ ali Ustav nudi malo smjernica za odabir jednog nad drugim. U svojoj ranoj praksi, Organizacija je često koristila samo preporuke, odvojene od konvencija. Ali u praksi nakon Drugog svjetskog rata, tendencija je bila udvostručiti konvencije s preporukama.¹⁴⁴ Kad se koriste konvencije, u Ustavu Organizacije postoji ovlaštenje za pružanje fleksibilnosti zemljama u razvoju:

„U oblikovanju bilo koje konvencije ili preporuke opće primjene, Opća konferencija uzet će u obzir one zemlje u kojima klimatski uvjeti, nesavršen razvoj industrijske organizacije ili druge posebne okolnosti čine industrijske uvjete bitno drugačijima i predložiti će izmjene, ako postoje, za koje smatra da bi mogle biti potrebne za rješavanje slučaja takvih zemalja.”¹⁴⁵

Još je i Ugovor iz Versaillesa navodio da stranke priznaju da razlike u klimi, navikama i običajima ekonomskih prilika i industrijskih tradicija, čine strogu jednolikost u uvjetima rada teškim za

¹⁴⁰ Jetzlsperger, *op. cit.* (bilj. 98), str. 298.

¹⁴¹ Čl. 19. st. 5. i 6. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁴² Jetzlsperger, *op. cit.* (bilj. 98), str. 299.

¹⁴³ Čl. 19. st. 1. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁴⁴ Charnovitz, *op. cit.* (bilj. 5), str. 172.

¹⁴⁵ Čl. 19. st. 3. Ustava Međunarodne organizacije rada.

trenutno postizanje.¹⁴⁶ Ovaj pristup postojao je od samog početka. Jedna od konvencija Organizacije o dječjem radu, donesena 1919., pružila je fleksibilnija pravila za Japan i Indiju nego za druge zemlje.¹⁴⁷

Konvencije i preporuke se usvajaju na sljedeći način. Nakon pregovora među tripartitnim sastavnicama, Opća konferencija usvaja konvenciju većinom od dvije trećine danih glasova. Dva primjerka usvojene konvencije ovjeravaju se potpisima predsjednika Opće konferencije i ravnatelja Međunarodnog ureda rada.¹⁴⁸ Ovaj postupak je prilično jedinstven u smislu da predstavnici nevladinih organizacija sudjeluju u pregovorima i razmatranju nacрта konvencije i odvojeno glasaju te za razliku od odredbe članka 10. toč. (b) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora koji u načelu zahtijeva za ovjeru usvojenog ugovora potpis predstavnika svih država sudionica,¹⁴⁹ Međunarodna organizacija rada traži samo potpis predsjednika Opće konferencije i ravnatelja, što je puno jednostavnija procedura. Nakon ovjere, primjerak konvencije šalje se svakoj državi članici radi podnošenja nadležnom tijelu ili tijelima na ratifikaciju. Ustav Organizacije obvezuje države članice da na taj način prihvaćene konvencije ili preporuke u roku od godine dana, a samo iznimno u roku od 18 mjeseci, podnesu zakonodavnim organima u svojim pravnim porecima.¹⁵⁰ S obzirom na to da Organizacija nema supranacionalnu strukturu, zakonodavna vlast za provedbu usvojenih konvencija i preporuka leži na državama članicama Organizacije.¹⁵¹ Konvencije i preporuke uspostavljaju samo minimalne standarde i ne utječu na domaće zakonske odredbe koje osiguravaju povoljnije radne uvjete.¹⁵²

Što se tiče pravne prirode konvencija i preporuka Organizacije, iz opće perspektive međunarodnog prava, konvencije su od posebnog interesa jer djelomično imaju određene, i to znatno rano, ograničene karakteristike supranacionalizma. Konvencije naravno nisu pravi nadnacionalni akti jer su države članice vezane konvencijama samo u slučaju ratifikacije, a ratifikacija nije obavezna. Stalni sud međunarodne pravde (PCIJ) smatrao je da Međunarodna organizacija rada nema zakonodavne ovlasti. Međutim, države članice imaju obvezu iznijeti konvenciju pred tijelo u čijoj je nadležnosti predmet kako bi ono odlučilo o tome hoće li konvenciju ratificirati ili ne.¹⁵³

¹⁴⁶ International Labour Office, *The Labour Provisions of the Peace Treaties*, Geneva, 1920, čl. 427.

¹⁴⁷ Charnovitz, *op. cit.* (bilj. 5), str. 172-173.

¹⁴⁸ Čl. 19. st. 2. i 4. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁴⁹ Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 16/1993.

¹⁵⁰ Čl. 19. st. 5. i 6. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁵¹ Werners, *op. cit.* (bilj. 106), str. 324.

¹⁵² Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 813.

¹⁵³ *Ibid.*

U slučaju ratifikacije, konvencije Organizacije imaju isti utjecaj na države članice kao i međunarodni ugovori inače. Države članice su obvezne provoditi njihove odredbe, dok je način ugradnje standarda Organizacije u domaće pravo uređen samim različitim domaćim pravnim sustavima. Standardi Organizacije često su formulirani kao programske norme, obvezujući vlade da slijede određenu politiku bez prava da se pozivaju na tu odredbu na sudu.¹⁵⁴ Osim toga, države članice mogu slobodno odlučiti hoće li ratificirati konvenciju Organizacije, ali imaju mali utjecaj na sam tekst konvencije, osim tijekom razmatranja teksta u Općoj konferenciji. Tekst je razrađen unutar tripartitnog sustava Organizacije, a ne na zasebnoj diplomatskoj konferenciji. Uz to se ne glasuje jednoglasno već većinom od dvije trećine danih glasova, nema potpisa vlade na tekst, a države čak nemaju pravo stavljati rezerve jer bi to smetalo razvoju standarda rada u tripartitnoj strukturi.¹⁵⁵

Ako država članica ratificira konvenciju, poštovanje u njoj preuzetih obveza je tada podložno nadzoru Organizacije. Osim toga, države članice su dužne podnositi godišnje izvještaje o primjeni konvencija koje su ratificirale.¹⁵⁶ Ako države nisu ratificirale konvencije, tada su dužne izvještavati Organizaciju o stanju svog zakonodavstva i prakse u smislu onog pitanja koje je uređeno takvom neratificiranom konvencijom ili preporukom. Uz to, dužna je izvijestiti i o razlozima zbog kojih je ratifikacija izostala. Izvještaji se podnose ravnatelju Međunarodnog ureda rada.¹⁵⁷

Opća konferencija može usvojiti preporuku ako se određeno pitanje u to vrijeme ne smatra prikladnim za konvenciju. Preporuke ne podliježu ratifikaciji država članica. One nemaju obvezujuću snagu prema međunarodnom pravu, ali imaju za cilj pružanje smjernica za zakonodavstvo i politiku te podrazumijevaju određene opće obveze za države članice. Preporuke se moraju iznijeti pred nadležna tijela, a države imaju obvezu izvješćivanja.¹⁵⁸ U praksi su se preporuke često usvajale u isto vrijeme kad i konvencije kako bi se potonje dopunile i oblikovale detaljnijim odredbama.¹⁵⁹

¹⁵⁴ *Ibid.*, str. 814.

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ Čl. 22. st. 1. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁵⁷ *Ibid.*, čl. 19. st. 5.

¹⁵⁸ *Ibid.*, čl. 19. st. 6.

¹⁵⁹ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 814.

9.5.2. *Drugi pravni akti*

Opća konferencija Međunarodne organizacije rada donosi još i rezolucije i zaključke. Također i razna nadzorna tijela Organizacije donose rezolucije kao smjernice i preporuke koje se upućuju vladama država članica. Osim toga, odbori tehničkih eksperata, tijela koja se bave posebnim granama djelatnosti ili posebnim predmetima te regionalne konferencije također donose rezolucije i zaključke. Rezolucije koje usvoji Opća konferencija ima veću težinu nego rezolucije drugih tijela, ali općenito rezolucije i zaključci nemaju težinu kakvu imaju konvencije i preporuke.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Ravnić, A., *Osnove radnog prava: domaćeg, usporednog i međunarodnog*, Zagreb, 2004, str. 624.

9.6. Sustav nadzora nad primjenom konvencija i preporuka

Međunarodni standardi rada imaju oblik konvencija koje su pravno obvezujuće za države koje ih ratificiraju ili oblik preporuka koje su neobvezujuće smjernice. Jedinstveni aspekt aktivnosti Organizacije u područjima promicanja i zaštite prava, sigurnosti i zdravlja na radu je taj što ne samo da postavlja međunarodne standarde rada kroz usvajanje konvencija i preporuka, već također nadzire primjenu i provedbu takvih standarda unutar država članica. U stvari, Organizacija ima prilično složene i sofisticirane mehanizme i postupke za nadzor primjene i provedbe međunarodnih standarda rada, od kojih se neki temelje na ustavnim odredbama Organizacije, a drugi su formulirani i razvijeni putem prakse.¹⁶¹ Sustav nadzora obuhvaća periodična izvješća vlada, ispitivanje izvješća od strane Odbora stručnjaka (engl. *Committee of Experts*), razmatranje ozbiljnih slučajeva odstupanja od strane Odbora Opće konferencije za primjenu standarda (engl. *Conference Committee on the Application of Standards*) i raspravu na Općoj konferenciji o slučajevima najtežih povreda. Cijeli ovaj postupak ne temelji se na naredbama ili direktivama nadređenih tijela, već ima oblik konzultacija, dijaloga, uvjeravanja i pružanja tehničke pomoći, kao između ravnopravnih partnera.¹⁶²

9.6.1. Sustav izvješćivanja

Redoviti sustav nadzora se sastoji od ispitivanja izvješća o primjeni standarda Organizacije u domaćem pravu i praksi koje šalju države članice, a koje komentiraju organizacije poslodavaca i radnika. Države članice imaju obvezu godišnje izvješćivati o mjerama koje su poduzele u primjeni ratificiranih konvencija. Dodatno, države članice moraju predstaviti stanje domaćeg prava i prakse te eventualne korake koje namjeravaju poduzeti za provedbu neratificiranih konvencija i preporuka. Imamo dva nadzorna odbora. Odbor stručnjaka zadužen za ispitivanje državnih izvješća i Odbor Opće konferencije za primjenu standarda zadužen za ocjenu takvog ispitivanja u ime Opće konferencije.¹⁶³

¹⁶¹ Yokota, *op. cit.* (bilj. 109), str. 654.

¹⁶² *Ibid.*, str. 670.

¹⁶³ Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 815.

Odbor stručnjaka sastoji se od najviše dvadeset članova koji su neovisni i kvalificirani stručnjaci iz područja radnog prava, međunarodnog prava, zaštite ljudskih prava i prava socijalnog osiguranja koje imenuje Upravno vijeće na vrijeme od tri godine, a mandat je obnovljiv na najviše petnaest godina. Njegova uloga je da ispita izvješća država članica i komentare organizacija poslodavaca i radnika. Rezultati ispitivanja sastavljaju se u obliku izravnih zahtjeva (engl. *direct requests*) ili opažanja (engl. *observations*). Izravni zahtjevi se ne objavljuju, samo se šalju dotičnim vladama radi davanja odgovora na zahtjeve ili upite Odbora. Oni se bave relativno manje ozbiljnim pitanjima kao što su upiti za pojašnjenjem zakona i prakse, zahtjevi za daljnjim informacijama i objašnjenjima pitanja koja brinu Organizaciju. Opažanja se, s druge strane, bave ozbiljnijim pitanjima uključujući komentare o neprimjeni ili kršenju odredbe ratificirane konvencije ili o nedosljednosti utvrđenoj između domaćeg zakona, propisa ili politika i konvencije. Opažanja se svake godine objavljuju na Općoj konferenciji u obliku izvješća Odbora stručnjaka. Opažanja Odbora stručnjaka nisu pravno obvezujuća, ali im se općenito pridaje velika težina jer se smatraju djelom međunarodno priznatih pravnih stručnjaka koji svoj mandat izvršavaju vjerno poštujući načela neovisnosti, nepristranosti i objektivnosti.¹⁶⁴ Odbor stručnjaka sastaje se jednom godišnje od zadnjeg tjedna studenog do sredine prosinca, otprilike po tri tjedna.¹⁶⁵

Osim opažanja na ratificiranu konvenciju, Odbor stručnjaka priprema i usvaja komparativnu analizu za pojedinu državu glede neke konvencije. To je detaljna analiza koja uspoređuje pravo i praksu u određenoj zemlji i odredbe ratificirane konvencije kako bi se utvrdilo u kojoj se mjeri konvencija primjenjuje. Obično se priprema kada se primi prvo izvješće nakon stupanja na snagu konvencije ili kada je usvojen važan zakon o toj temi ili je službeno dostavljen kao nacrt zakona o toj temi.¹⁶⁶

Uloga Odbora stručnjaka jedinstvena je u nadzornim mehanizmima Organizacije. Prvo, njegov sastav nije tripartitan. To je stručno tijelo slično Odboru za ljudska prava koji djeluje na temelju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Drugo, izvješća Odbora stručnjaka koja se podnose Općoj konferenciji kao i Odboru Opće konferencije za primjenu standarda, a koja sadrže opažanja o situacijama primjene ratificiranih konvencija u državama članicama, objavljuju se i samostalno. Iako opažanja Odbora stručnjaka nisu pravno obvezujuća, ipak se na njih često poziva ili ih se citira s određenom težinom.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Yokota, *op. cit.* (bilj. 109), str. 656-657.

¹⁶⁵ *Ibid.* 659.

¹⁶⁶ *Ibid.*, str. 660.

¹⁶⁷ *Ibid.*, str. 659.

Izvjешće Odbora stručnjaka podnosi se Odboru Opće konferencije za primjenu standarda. On je osnovan 1926. kako bi pomogao Općoj konferenciji u razmatranju odabranih, najozbiljnijih slučajeva odstupanja nacionalnog zakonodavstva i prakse od međunarodnih standarda rada. Za razliku od Odbora stručnjaka, Odbor Opće konferencije za primjenu standarda je po svom sastavu tročlan. Opet, za razliku od Odbora stručnjaka čiji sastanci nisu javni, Odbor Opće konferencije za primjenu standarda obično se sastaje javno tijekom zasjedanja Opće konferencije koje se održava u lipnju svake godine. Što se tiče uloga, Odbor stručnjaka daje neovisne i objektivne analize o primjeni konvencija i preporuka, dok Odbor Opće konferencije za primjenu standarda ima mnogo širu ulogu traženja rješenja kroz dijalog među tripartitnim sastavnicama. Dakle, dva odbora su komplementarna i međusobno se podupiru. Odbor Opće konferencije za primjenu standarda odabire, uz dogovor s predstavnicima poslodavaca i radnika, dvadeset pet najozbiljnijih slučajeva od stotina opažanja uključenih u izvješće Odbora stručnjaka. Odbor Opće konferencije za primjenu standarda poziva predstavnike dotičnih vlada da se pojave pred njim i objasne razloge za poteškoće kojima se bavi. Zatim traži razjašnjenje situacije, navodi rok za provedbu mjera koje zahtijeva Odbor stručnjaka ili se obvezuje pozvati Organizaciju da provede „izravne kontakte” (engl. *direct contacts*) ili tehničku pomoć za rješavanje problema. Većina vlada jako se trudi isključiti svoju državu s popisa od „dvadeset pet najozbiljnijih slučajeva”, na primjer pokušavajući poboljšati situaciju na zadovoljstvo Organizacije.¹⁶⁸

Sam Ustav Organizacije ne predviđa reviziju izvješća država članica niti Odbor stručnjaka. Što se tiče pitanja tumačenja, Ustav upućuje na Međunarodni sud ili poseban sud Organizacije koji nije uspostavljen.¹⁶⁹

9.6.2. Predstavke i pritužbe

Udrugama poslodavaca i radnika dodijeljeno je pravo podnošenja predstavke (engl. *representations*) protiv države članice koja nije uspjela u bilo kojem pogledu osigurati učinkovito poštivanje bilo koje konvencije čija je stranka unutar svoje nadležnosti. Predstavka se podnosi Međunarodnom uredu rada. Upravno vijeće tada može osnovati tročlani odbor koji će ispitati predstavku i

¹⁶⁸ *Ibid.*, str. 657-658.

¹⁶⁹ Čl. 37. st. 1. i 2. Ustava Međunarodne organizacije rada.

komentare vlada te podnijeti izvješće.¹⁷⁰ Upravno vijeće ima pravo objaviti predstavku i odgovor vlade ako smatra da reakcija vlade nije zadovoljavajuća.¹⁷¹ Rezultat ovog postupka predstavke je vršenje političkog pritiska.¹⁷²

Što se tiče pritužbe (engl. *complaints*), ona se može podnijeti Međunarodnom uredu rada protiv države članice zbog nepoštivanja ratificirane konvencije Organizacije, bilo od strane druge države članice koja je ratificirala istu konvenciju ili od strane delegata konferencije ili od strane samog Upravnog vijeća. Upravno vijeće može priopćiti pritužbu državama članicama kako bi ju one komentirale i može formirati istražno povjerenstvo koje se sastoji od tri neovisna člana koji nisu delegati u Upravnom vijeću.¹⁷³

Upravno vijeće ima pravo imenovati istražno povjerenstvo za razmatranje pritužbe koju je podnijela država članica organizacije ako ne smatra potrebnim priopćiti pritužbu dotičnoj vladi ili ako je upućeno takvo priopćenje, ali nije primljen odgovor u razumnom roku koji Upravno vijeće smatra zadovoljavajućim. Upravno vijeće također može imenovati istražno povjerenstvo na vlastitu inicijativu ili po primitku prigovora delegata na konferenciji.¹⁷⁴ Istražno povjerenstvo mora cjelovito razmotriti pritužbu i sastaviti izvješće u kojem će iznijet nalaze o svim činjeničnim pitanjima bitnim za rješavanje spora između stranaka. Ono također daje i preporuke o koracima koje treba poduzeti.¹⁷⁵ Pravo istražnog povjerenstva da daje preporuke je element koji nadilazi uobičajene zadatke koji se inače daju istražnim povjerenstvima. Prema mišljenju prof. Vukasa, mogućnost određivanja vremena u kojem se preporučene mjere trebaju poduzeti pokazuje da ti preporučeni koraci imaju neke aspekte arbitražne ili sudske presude. Dotična država nema pravo zanemariti preporuke i čak se može odrediti vremenski rok za ispunjenje zahtjeva istražnog povjerenstva.¹⁷⁶

Izvješće istražnog povjerenstva objavljuje se i dotične vlade moraju u roku od tri mjeseca obavijestiti ravnatelja Međunarodnog ureda rada prihvaćaju li ili ne preporuke sadržane u izvješću istražnog povjerenstva, a ako ne, predlažu li pritužbu proslijediti Međunarodnom sudu.¹⁷⁷ Ovom odredbom isključuju se ne samo pojedinci, već i Upravno vijeće od mogućnosti angažiranja

¹⁷⁰ *Ibid.*, čl. 24. st. 1.

¹⁷¹ *Ibid.*, čl. 25. st.1.

¹⁷² Sauer, *op. cit.* (bilj. 79), str. 816.

¹⁷³ Čl. 26. Ustava Međunarodne organizacije rada.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ *Ibid.*, čl. 28. st. 1.

¹⁷⁶ Vukas, B., „Some Remarks Concerning the Commissions of Inquiry Established under the Constitution of the International Labour Organization“, u: Politakis, G. P. (ur.), *Les normes internationales du travail : un patrimoine pour l'avenir : mélanges en l'honneur de Nicolas Valticos*, Genève, 2004, str. 77.

¹⁷⁷ Čl. 29. Ustava Međunarodne organizacije rada.

Međunarodnog suda što znači da samo države imaju ovu mogućnost. No, ovo ograničenje, iako nelogično na temelju prethodnih odredbi, razumljivo je s obzirom na ograničenu nadležnost *ratione personae* Suda. Naime, temeljem članka 34. stavka 1. Statuta Suda "samo države mogu biti stranke u predmetima pred Sudom".¹⁷⁸ Članak 31. Ustava Organizacije koji propisuje da će odluka Međunarodnog suda u vezi s pritužbom ili predmetom koji mu je upućen u skladu s člankom 29. biti konačna,¹⁷⁹ također je u skladu sa Statutom Suda.¹⁸⁰ Budući da je Međunarodni sud glavno pravosudno tijelo Ujedinjenih naroda, prof. Vukas smatra da žalbena nadležnost predviđena člankom 32. Ustava Organizacije nije neprikladna.¹⁸¹

U slučaju da država članica prihvati preporuke, a da ih nakon toga ne provede, člankom 33. Ustava Organizacije je prepušteno na diskreciju Upravnog vijeća da preporuči radnje kako bi se osigurala usklađenost.¹⁸² Takvo što ostvareno je npr. 1999. godine kada je Organizacija poduzela korak bez presedana osuđujući Mjanmar za uporna kršenja Konvencije o prisilnom radu (br. 29) i zbog propusta da odgovori na opetovane preporuke nadzornih tijela Organizacije. Mjanmar je kažnjen povlačenjem poziva na sastanke i nemogućnošću primanja tehničke pomoći Organizacije (osim tehničke pomoći za ukidanje prisilnog rada).¹⁸³ Preporučena radnja Upravnog vijeća može biti i zahtjev za savjetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda. Prema članku 9. stavku 3. Sporazuma iz 1945. između UN-a i Međunarodne organizacije rada, Upravno vijeće ima pravo zatražiti savjetodavno mišljenje od Međunarodnog suda. Jasno je da je prema članku 33. Ustava Organizacije Upravno vijeće također ovlašteno preporučiti niz drugih radnji Općoj konferenciji, a ne samo zahtjev za savjetodavno mišljenje. Prema mišljenju prof. Vukasa, iako se pojedinci ne spominju u članku 33. Ustava Organizacije, ne bi trebala postojati nikakva prepreka koja bi spriječila pojedinca koji je podnio početnu predstavku da predloži odgovarajuće radnje Općoj konferenciji kako bi se osiguralo da se države pridržavaju preporuka istražne komisije ili odluka Međunarodnog suda. Takav bi pojedinac stoga također mogao predložiti da se od Međunarodnog suda zatraži savjetodavno mišljenje.¹⁸⁴

Konačno, u članku 34. Ustava Organizacije predviđeno je osnivanje drugog istražnog povjerenstva, čije bi zadaće trebale biti bliže tradicionalnim dužnostima istražnih povjerenstava. Istražno

¹⁷⁸ Statut Međunarodnog suda, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 15/1993, 7/1994.

¹⁷⁹ Ustav Međunarodne organizacije rada.

¹⁸⁰ Čl. 60. Statuta Međunarodnog suda.

¹⁸¹ Vukas, *op. cit.* (bilj 176), str. 78.

¹⁸² Ustav Međunarodne organizacije rada.

¹⁸³ Charnovitz, *op. cit.* (bilj. 5), str. 154-155.

¹⁸⁴ Vukas, *op. cit.* (bilj 176), str. 78-79.

povjerenstvo imenovano prema ovom članku ima samo dužnost provjeriti tvrdnju vlade koja ne ispunjava svoje obaveze da je poduzela potrebne korake u skladu s preporukama prvotnog istražnog povjerenstva ili u skladu s odlukom Međunarodnog suda.¹⁸⁵

Spomenimo još za kraj da je 1951. godine Međunarodna organizacija rada sklopila sporazum s Ekonomskim i socijalnim vijećem UN-a o osnivanju Odbora za slobodu udruživanja. Kasnije je Odbor postao tijelo za primanje pritužbi o kršenju slobode udruživanja koje su podnijele organizacije radnika i poslodavaca. Jedinstvena značajka ovog Odbora je da može primati pritužbe ne samo protiv država članica koje su ratificirale relevantne konvencije, već i protiv država koje ih nisu ratificirale. Poput Odbora Opće konferencije, Odbor za slobodu udruživanja je također tripartitan i sastoji se od po tri člana iz redova poslodavaca, radnika i članova Upravnog vijeća.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Ustav Međunarodne organizacije rada.

¹⁸⁶ Yokota, *op. cit.* (bilj. 109), str. 658-659.

10. ZAKLJUČAK

Specijalizirane ustanove UN-a su samostalne međunarodne organizacije koje surađuju s UN-om, ali i međusobno. Jedan od glavnih ciljeva UN-a je rješavanje gospodarskih, društvenih, kulturnih i humanitarnih problema kroz međunarodnu suradnju. U tu svrhu je osnovano nekoliko specijaliziranih ustanova za postizanje tih ciljeva. One imaju vlastite ustave, vlastite organe i vlastito područje djelovanja. One su uključene u sustav Ujedinjenih naroda prema člancima 57. i 63. Povelje UN-a. Imamo 15 specijaliziranih ustanova koje su nadležne za obavljanje različitih funkcija.

Međunarodna organizacija rada je posebna ne samo unutar sustava specijaliziranih ustanova UN-a, već i općenito među međunarodnim organizacijama. Ono što ju izdvaja od drugih je njen tripartitni sustav koji je bez premca. Pritom tripartizam nije sam sebi cilj, već prije svega služi kao važna tehnika za uspostavu općeg i trajnog mira utemeljenog na socijalnoj pravdi u skladu s tekstem i duhom Ustava Organizacije. Njen postupak donošenja konvencija se pokazao učinkovitim i efikasnim kao i demokratskim u smislu uključivanja nevladinih sudionika u proces donošenja. Ona je bila jedna od najranijih međunarodnih organizacija i prva stalna međunarodna organizacija u čijem okrilju su se donosili ugovori. Također je bila prva međuvladina organizacija koja je omogućila puno sudjelovanje nevladinih organizacija koje, uz predstavnike vlade, imaju pravo glasa u Organizaciji.¹⁸⁷ Njen nadzorni mehanizam koji uključuje dva različita tijela, jedno s članstvom neovisnih pravnih stručnjaka i drugo s tripartitnim sastavom, koji pridaje važnost savjetovanju, dijalogu, uvjeravanju i tehničkoj pomoći te nadzor kroz postupak predstavljanja i pritužbi, inovativan je i općenito dobro funkcionira. Iz perspektive općeg međunarodnog prava, Međunarodna organizacija rada je kao prva normativna međunarodna organizacija sa svojim izrazito modernim ustavnim okvirom, bila inspiracija za mnoge kasnije međunarodne organizacije, posebno s obzirom na svoju institucionalnu strukturu, efikasne mehanizme nadzora ili ranu naznaku supranacionalizma.¹⁸⁸ Može se zaključiti da je Međunarodna organizacija rada kroz konvencije i preporuke donesene pod njezinim okriljem, zajedno s mehanizmom za provedbu i nadzor ratificiranih konvencija, pridonijela jačanju pravne kvalitete cjelokupnog međunarodnog prava.

¹⁸⁷ Charnovitz, *op. cit.* (bilj. 5), str. 148.

¹⁸⁸ Sauer, *op. cit.* (bilj 79), str. 818.

LITERATURA

Knjige i članci

- Andrassy, J., Bakotić, B., Lapaš, D., Seršić, M., Vukas, B., *Međunarodno pravo*, 2. dio, Zagreb, 2012.
- Charnovitz, S., „The International Labour Organization in Its Second Century”, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, sv. 4, 2000, str. 147-184.
- Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo*, Zagreb, 2011.
- Hüfner, K., Specialized Agencies, u: Volger, E. (ur.), *A Concise Encyclopedia of the United Nations*, The Hague, 2000, str. 516-521.
- Jetzlsperger, C., „ILO- International Labour Organization”, u: Volger, E. (ur.), *A Concise Encyclopedia of the United Nations*, The Hague, 2000, str. 298-300.
- Klein, E., „United Nations, Specialized Agencies”, u: Wolfrum, R. (ur.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, sv. X, Oxford, 2012, str. 489-509.
- Lapaš, D., *Pravo međunarodnih organizacija*, Zagreb, 2008.
- Račić, O., *Odnos između Ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova*, Beograd, 1966.
- Ravnić, A., *Osnove radnog prava: domaćeg, usporednog i međunarodnog*, Zagreb, 2004.
- Sauer, H., „International Labour Organization“, u: Wolfrum, R. (ur.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, sv. V, Oxford, 2012, str. 810-820.
- Vukas, B., „Some Remarks Concerning the Commissions of Inquiry Established under the Constitution of the International Labour Organization“, u: Politakis, G. P. (ur.), *Les normes internationales du travail : un patrimoine pour l'avenir : mélanges en l'honneur de Nicolas Valticos*, Genève, 2004, str. 75-79.
- Wermers, S. E., „New Dimensions to Tripartism in the International Labour Organization“, *Netherlands International Law Review*, sv. 24, 1977, str. 323-334.
- Yokota, Y., „The Role of the Committee of Experts in the ILO's Supervisory Mechanism: Reflections on Ten Years' Experience as a Member“, u: Wolfrum, R., Seršić, M., Šošić, T. M. (ur.), *Contemporary Developments in International Law -Essays in Honour of Budislav Vukas*, Leiden, 2016, str. 652-674.

Dokumenti

- Povelja Ujedinjenih naroda sa Statutom Međunarodnog suda, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 15/1993, 7/1994

- Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 16/1993
- Ustav Međunarodne organizacije rada, engleski tekst dostupan pod: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/fp=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453907:NO
- Konvencija o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, *United Nations Treaty Series*, sv. 33, 1949, str. 261; dostupno pod: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2033/v33.pdf>
- International Labour Office, *The Labour Provisions of the Peace Treaties*, Geneva, 1920, dostupno pod: https://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1920/20B09_18_engl.pdf
- Sporazum između Ujedinjenih naroda i Međunarodne organizacije rada, u: International Labour Office, *Official Bulletin*, sv. 29, br. 6, 1946, dostupno na: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---jur/documents/genericdocument/wcms_433792.pdf

Mrežni izvori

- International Labour Office, *The ILO Governing Body at a glance*, dostupno pod: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_867123.pdf
- UN System: <https://www.un.org/en/about-us/un-system>
- The UN System Chief Executives Board for Coordination (CEB): <https://unsceb.org/about>
- The Nobel Peace Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1969/labour/facts/>
- About the ILO: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>
- About the ILC: <https://www.ilo.org/ilc/AbouttheILC/lang--en/index.htm>
- About the Governing Body: <https://www.ilo.org/gb/about-governing-body/lang--en/index.htm>
- International Labour Office: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/who-we-are/international-labour-office/lang--en/index.htm>

